Ն. 4227 1905 ՓԵՏՐՎԱՐ 23/8 ՄԱՐՏ ՉԱՐՇԷՆԳԻՀ 21 ինճի սենէ 1 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1323 —— 23 ՇՈՒԲԱԹ 1320

ՄԷՃՄՈՒԱԻԱԽՊԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
Grand'Rue de Péra, Taxim 65

Հաֆթատա իքի տէֆա եանի ՉԱՐՇԷՆԳԻՀ վէ ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ կիւնլէրի նէշր օլունուր։

ՆԻՍԽԷՍԻ
30 ՓԱՐԱ

مجموعهٔ اخبار
بك اوغلی تقسيم جاده‌سی نومرو ٦٥

ԱՊՕՆԷ ՖԻԵԱԹԼԱՐԸ. = Իսթանպօլ իչին սէնէլիկի 60 ղշ., = 6 այլըղը 35. = Թաշրա իչին սէնէլիկի 85 = 6 Այլըղը 45 ղշ. տըր։ = Մէմալիքի էճնէպիէ իչին սէնէլիկի 20 ֆր. տըր։ = Բօսթա իւճրէթի պիլէ այիտտիր։ = 15 կիւնլիւք նիւսխէսի 60 փարա տըր։ = ԻԼԱՆԱԹ ՇԱՐԹԼԱՐԸ. = 1ինճի սահիֆէնին սըրասը 5, 2նճի վէ 3իւնճիւ սահիֆէլէրին հէր սըրասը 3, վէ 4իւնճիւ սահիֆէնին պէհէր սըրասը 1 ղշ. տուր։ = Զօգ տէֆա տէրճ իտիլէճէք իլանաթ իչին այրըճա բազարլըգ օլունուր։

Ղազէթայա միւթէալլիգ խուսուսաթ իչին ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՕԼԱՅԵԱՆԱ միւրաճաաթ օլունա։= Իտարէխանէ՝ Պէյօղլունտա Ճատտէի քէպիրտէ Ն. 65.

ԷՋ ՄԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷ

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՄԸ

Ա.

Կը փափագինք այսօր նուիրել չար մը յօդուածոց այն արեգերահռչակ անձին նըկատմամբ որ աստի քիչ տարիներ յառաջ կը մեռնէր յԱնգլիա սրբութեան անուշահոտութեամբ (en odeur de sainteté), հաւասարապէս արժանի եղած բողոքականներու և կաթողիկէներու յարգանաց, վայելելով գիտնոց ու գրագիտաց սքանչացումն և ջերմեռանդն հաւատացեալներու անմոռաց երախտագիտութիւնը։

Իւր բազմահատոր գրուածներն որք թարգմանուած են Եւրոպական գրեթէ բոլոր լեզուաց, սրամիտ դիտողութեան, խորին մտածութեան, նրբաճաշակ փափկութեան։ չքեղ ու չնորհալի ոճոյ, բարձրագոյն իմաստասիրութեան, խորախորհուրդ աստուածաբանութեան, բազմակողմանի հմտութեան, հոգեւոր օծութեան հրաշակերտներ են, զորս արտադրելու համար չբաւեր ունենալ ո՛չ իսկ աշխարհի մեծագոյն հանճարն, այլ պէտք է ունենալ՝ յառաջ և ի վեր քան զամենայն՝ ազնուաշուք նկարագիր, մաքուր և սիրաբորբոք սիրտ, և վսեմ ու երկնատենչ հոգի։

Սոյն օրինակ անձնաւորութիւնք կարծուածէն աւելի հազուագիւտ են մարդկութեան մէջ և դարերու մէջ. սիրենք ճանչնալ զանոնք, գիտնալ յարգել զայնս, փութանք օգտուիլ անոնցմէ, ջանանք ի գին ամեն զոհողութեանց նմանիլ անոնց գէթ մեր տկարութեան չափով։

ՅԱնգլիա Եորքի կոմսութեան մէջ կը ծնէր 1814 յունիս 28ին Ֆրէտէրիք-Ուիլեըմ Ֆէյպըր՝ բողոքական այլ պարկեշտ ծնողքէ։ Իւր մանկութեան տարիներն անցուց անմեղութեան մէջ՝ մաքուր և պարտաճանաչ մօր մը թեւոց տակ։ Եռանդուն ու աշխոյժ պատանի՝ իւր սուր յիշողութեան կը միացնէր հիանալի ուղղամտութիւն և քերթողի վառ ու փայլուն երեւակայութիւն։ Որչափ կը յառաջդիմէր ուսմանց մէջ՝ այնչափ աւելի կ'զգար իւր մէջ կրօնի սէրն ու բանաստեղծութեան սէրը։ Դիտելի է որ մեծ և ճշմարիտ բանաստեղծներն սովորաբար կրօնասէր եղած են, Հոմերէ և Վիրգիլիոսէ սկսեալ մինչեւ Լամարթին և Ֆրանսուա Գոբէ, անկրօնութիւն և բանաստեղծութիւն լինելով տեսակ մը հրէշային հակասութիւն։

Չափազանց աշխատութիւն մը խանգարած լինելով իւր առողջութիւնն՝ ստիպուեցաւ քանիցս ճամբորդել հեռաւոր քաղաքներ։ Բոլոր այս ուղեւորութիւնք սակայն արգելք չեղան երբեք իւր յառաջդիմութեան, վասն զի արդէն ճոխապէս օժտեալ և միշտ դիտող և խոհուն՝ ամենայն ինչ ուսումնասիրութեան առարկայ կ'ընէր իրեն, ու երբէք չանցաւ երկրէ մը կամ ամենէն աննշան գիւղէ մ'առանց նորանոր լոյսեր ստանալու մարդոց և իրաց, բարուց և կրօնից վրայ։

Օուլէան, Ավինեօն, Ճենովա, Վենետիկ, Գորֆու, Աթէնք, Շէօնպուէօն, Դիրօլ, Միւնիխ, Վիւրցպուրկ, Նիւրէմպէրկ, Տրէսդա՝ մի զկնի միոյ պատիւ ունեցան ընդունելու մեծին Ալպիոնի այդ ազնիւ զաւակը։ 1840ին էր որ եկաւ ի Կ. Պոլիս, բանաստեղծի խանդավառութեամբ չըրջեցաւ Վոսփորի մոգիչ ու գեղահրաշ ափունքը, ուստի կը հաղորդէր իւր բարեկամաց յԱնգլիա իւր տպաւորութիւններն՝ հանդերձ սրամիտ և իմաստուն դիտողութեամբք։ Մարդ ապշած կը մնայ, երբ կ'ընթեռնու իւր թղթակցութիւնը, տեսնելով թէ ի՛նչպէս այնչափ սուղ ժամանակի մէջ կրցած է այնքան քաջ ուսումնասիրել մեր տեղական բարքերն ու նկարագիր։

Բազմիցս ճամբորդեց նաեւ ի Հռոմ, և միշտ յուզեալ երկիւղածութեամբ խօսեցաւ Քրիստոնէութեան մայրաքաղաքին նկատմամբ, և պատկառոտ սքանչացմամբ՝ Անոր նկատմամբ որ «Քաղաքին եւ Աշխարհի» արեւն է կենդանի և կենսայորդ, և զոր անհնար է չյարգել անսահման մեծարանօք։

Բ. Ճ.

ԻԽԹԱՐԸ ՄԱԽՍՈՒՍ

Ապօնըման վատէլէրի հըլուլ իտէն Տէրիսաատէթ վէ Թաշրա միւհթէրէմ ապօնէլէրիմիզին, ապօնէլիքլէրինինի տէվամընը արզու իթտիքլէրի հալտէ, պէտէլաթը լաղըմէյի մաթպաամըզա կէօնտէրմէլէրինի րիճա իտէրիզ։

ՄԱՀ

ՎՍԵՄ. ՅՈՎՍԷՓ ԷՖ.Ի ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ամսոյս 15 ին՝ շաբաթ գիշեր, ժամը 5ի միջոցներուն յանկարծամահ մահուամբ ի Տէր հանգեաւ Վսեմ. Յովսէփ էֆ. Գազազեան։

Կիւրակէ առաւօտ շատ կանուխ տարածեցաւ այս գոյժն քաղաքիս ամեն կողմերը՝ ընդհանուր ցաւ մը ու կսկիծ մը պատճառելով։ Նոյն օր կատարուեցաւ թաղման հանդէսը քաղաքիս մէջ նմանը քիչ տեսնուած, աւելի ճիշդն ըսելով՝ բընաւ չտեսնուած հանդիսաւորութեամբ, չքով և յոգնախուռն բազմութեամբ, յորում կ'երեւէին բարձրաստիճան Թուրք պաշտօնատարներ, իւլէմաներ, տեղացի ազնուական պէյեր, հիւպատոսական մարմնոյ ներկայացուցիչք, Լատին եկեղեցականներ, Հռովմէական հասարակութեանց եկեղեցական դասերն, և ամեն ազգէ երկսեռ անհամար բազմութիւն մը, որոյ մէջ հազիւ կրնային դագաղին ճամբայ բանալ և բարեկարգութիւնը պահպանել ոստիկանք և ոստիկան-զինուորք։ Կառավարական բարձր պաշտօնատարներէ ոմանք, ինչպէս Վսեմ. Կուսակալի որդին Հիքմէթ պէյ և Կուսակալի օգնական Մինա էֆ. յատկապէս Վսեմ. Կուսակալ փաշայի կողմանէ ղրկուած էին ի յետին յարգանս Հանգուցելոյն և ի մխիթարութիւն իւրայնոց։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին տխրազդեցիկ հանդիսաւորութեամբ մը զարդարուած էր և ջահերն ու կանթեղք հարիւրաւոր՝ դագաղին վերեւ կը նշուլէին իրենց ցուրտ ճառագայթներն՝ յաւելլով օրուան սուգն ու թախիծը։ Վերջապէս արժանավայել և փառաւոր թաղման մը համար ոչինչ կը պակսէր բաց անկէ, որուն համար կ'ընէին զասոնք։

Եկեղեցական արարողութիւններէ վերջ դամբանականը խօսեցաւ Զէլէպեան Գերապայծառը Թուրք լեզուաւ՝ ամփոփ կենսագրութիւնն ընելով Հանգուցելոյն, որու խօսք մտերիմն էր ինք, և նորա բարձր ու բնատուր ձրից ու հանճարոյն վրայ ամենէ աւելի հիացողներէ մին. ինքն եղաւ նորա ոգեվարի անարից վերեւ ներկայ ու աղօթարար. և Գազազեան հարազատաց հետ նորա աչերն փակեց ի հանգիստ յաւիտենական։ Գերապայծառի դամբանականը չունէր իր սովորական պերճախօսութիւնը, չեչտերն ի յայտ կը բերէին իր զգացած խոր ցաւն ու տխրութիւնը։ Եկեղեցական արարողութիւններէ վերջ Հանգուցելոյն մարմինն ամփոփուեցաւ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ՝ իր գերդաստանին յատուկ բաժնին մէջ։

Հանգուցեալը ծնած էր 1826ին ի Տիարպէքիր, ուրկէ իր նախահայրերէն մին Երեմիա Գազազեան ժամանակին գաղթած էր ի Մարտին։ Հոն Գազազեանք մեծ գերդաստան մը կը կազմեն նոյն ատեններ և Կարապետ Գազազեան մեծ անուն ու ազդեցութիւն կը շահի, զոր կը շարունակէ որդին Յովհաննէս՝ աւելի լայն շըրջանի մը մէջ, մինչ այն աստիճան որ անուանի բարեկարգիչ Րէշիտ փաշան այս կողմերն ու վրանաբնակ «աշիրէթ»ները կարգ և կանոնի բերելու համար նորա միջամտութեան ու գործունէութեան պէտք կըզգայ, սակայն ի վերջոյ տխուր մահուամբ մը մեռնելով հարստութիւնն ալ կը կորսուի, և որդին, Ապտ իւլ Մեսիհ, կը ստիպուի գաղթել անապատի սահմանին վրայ Թըլ-Էրմէն գիւղը, ուր և կը մեռնի ժամանակէ մը վերջ թողլով երկու զաւակներ՝ Ճրպուր և Յովսէփ։ Հօր մահուանէն վերջ մայրերնին զիրենք կը փոխադրէ ի Տիարպէքիր, ծնողացն ու ազգականացը մօտ՝ երբ Յովսէփ հազիւ 12-13 տարեկան էր։ Ժամանակ մը կը մնան հոս և Յովսէփ կ'ուսանի հայ և Թուրք լեզուներն, արաբերէնն իրեն համար մայրենի լեզու էր արդէն. կ'աշակերտի ոսկերչութեան, արհեստ մը ունենալու նախնեաց բարի սովորութեան համաձայն. և այն ինչ պատանութեան սահմանէն դուրս ելած, կ'անցնի ի Մարտին. հոն նեղ կը գտնէ իրեն համար արհեստաւորի անձուկ շրջանակը և կը մտնէ կառավարական գործոց մէջ։ Նախ Ճէզիրէի արկղակալ կը լինի, ուր իր պաշտօնն պատուաբեր կերպով աւարտելով կը վերադառնայ ի Մարտին, և կ'ընտրուի թէ՛ տեղական Մէճլիսի Քէպիրին անդամ և թէ՛ արկղակալ. սակայն պարագայից բերմամբ կը ստիպուի Տիարպէքիր գալ. քիչ ժամանակ վերջը կը վերադառնայ իր պաշտօնին գլուխը։ Այս ժամանակներուն մէջ է որ կ'աշխատի չինել տալու Մարտինի Առաջնորդարանին հոյակապ շէնքը, գլխաւորաբար իր նպաստով և ջանքով։ Մարտինի մէջ իր հանճարով, գործունէութեամբ և վեհանձն վարմունքով կը յաջողի պապենական ազդեցութիւնը ձեռք բերել վրանաբնակ «աշիրէթ»ներու և անոնց պետերուն վրայ, յորս պատահած անհամաձայնութիւններն յաճախ կը յաջողի խաղաղել, և շատ անգամ ալ անոնց մասին կառավարական հրամանաց գործադիր կը հանդիսանայ՝ այսու արժանանալով Կուսակալաց գնահատման ու գոհունակութեան. և այսպէս կը սկսի տարածուիլ իր անունն ու համբաւ։

Մինչեւ 1865 թուականը Մարտին կը լինի իր գործունէութեան ասպարէզը. այդ թուականին ընտանեօք և վերջնականապէս կը փոխադրուի ու կը հաստատուի ի Տիարպէքիր, ուր կը սկսի օրէ օր նիւթապէս և բարոյապէս առաւել բարձրանալ. 1868—69ի միջոցները ի Կ. Պոլիս գումարեալ Մէճլիսի Քէպիրին կ'անդամակցի և հոն կը ստանայ Գաբուճը Պաշըի աստիճանը։ 1878ին դարձեալ Պոլիս կ'երթայ Նագիպ իւլ Էշրէֆ Հաճի Մագսուտ պէյին հետ յանուն վիլայէթին, և այս անգամ կը ստանայ Գ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։ 1879ին իր սիրելի և առաքինի ամուսինը կորսնցնելու դժբախտութիւնը կ'ունենայ անմխիթար սգով։ 1880 թուականէն վերջ կը բարձրանայ Միւթէմայիզի աստիճանին, և կը ստանայ Գ. կարգ Օսմանիէ պատուանշան։ Միեւնոյն ատեն ստանալով նաեւ Ս. Պապէն Ս. Կրէկուարի պատուանշանը, որմէ առաջ ունէր արդէն Ս. Սիլվէստր։ 1886ին կը ստիպուի դարձեալ Պոլիս երթալ, ուր 7-8 ամիս մնալէ վերջ կը վերադառնայ։ Տիարպէքիր հաստատուելէն վերջ տեղական բարձր ժողովներու անդամակցած է. երբեմն Իսթինաֆի և գրեթէ միշտ Իտարէի ժողովին, որոյ անդամակցութիւնը վարեց մինչեւ անցեալ տարի և հրաժարելով ընտրուեցաւ որդին Աղն. Յովհաննէս էֆ. ն։

Այս հակիրճ տողերով, որչափ կը ներէին հանգամանքներն, ժամանակը և լրագրական սուղ տողերն ջանացինք Հանգուցելոյն կենսագրութիւնն ընել իր նախնական և ամենապարզ գծերով՝ յապաւելով իր կեանքէն խել մը դէպքեր ու պատահարներ, որոնցմով կարելի է հատոր մը լեցնել։

Ամեն օր դագաղներու կը պատահինք՝ թեթեւ յոյզ մը կրելով թէ մենք ալ դատապարտեալ ենք մի օր այդ վիճակին ենթարկուելու, և այս յուզ ու յոյզէն վայրկեան մը ետք կը մոռնանք դագաղն ալ, պարունակեալն ալ. սակայն այսպէս չէր ու չեղաւ Վսեմ. Յովսէփ էֆ. Գազազեանի մահը. վայրկենական յիշատակութեամբ մը միայն չի սահեցաւ, չանցաւ նա մեր յիշողութենէն, ոչ ալ իր մահուան գոյժը տկար վերյուշումով մը գոհացաւ։ Զինք մօտէն ճանչցողները կրեցին բուռն ցնցում մը իր դագաղին առջեւ և գրեթէ մոռնալով 78 տարիներու տեւողութիւնն՝

կ'ողբային զինք չատ կանուխ կորուսանելնուն վրայ՝ տխուր իրականութեան հանդէպ անբացատրելի երկբայութեամբ մը հանդերձ։ Իր սուգը հանրային ձեւ մը ունէր քաղաքիս համար, զինք ողբացողք ու լացողք միմիայն իւրայինք և իր դաւանութեան պատկանողք չէին, այլ ամեն ազգէ, ամեն սեռէ ու հասակէ և ամեն դաւանութենէ հազարաւոր ականողիք թափեցին արտօսր, և չրթներ բիւրաւոր մրմնջեցին զաղօթս ի հանգիստ հոգւոյ Հանգուցելոյն, որ բովանդակ իր կենաց ընթացքին ոչ ժլատ մը եղաւ և ոչ չուայլ մը, այլ ճիշդ բարի և բարերար բոլոր իրեն դիմողներուն նկատմամբ՝ առանց ազգի ու կրօնի խտրութեան. չէ՛ պատահած որ մէկն իրեն դիմէ և ձեռնունայն յետս դառնայ՝ առանց նիւթական կամ բարոյական օգնութեան մը՝ ըստ պիտոյից կամ յարմարութեան։ Լաւ գիտէր ու կը սիրէր տալ տեղին, պարագային ու պէտքին յարմար և արժանի չափով՝ առանց վարանելու, առանց տնտնալու և որ գլխաւորն է առանց արտաքին դոյզն երեւոյթի մը. միակ եւեթ օրինակ կը բաւէ ըսածս հաստատելու։ 1855ին վերջնականապէս Տիարպէքիր փոխադրուելու ատեն իր կալուածներէն հացագործի փուռ մը կը յատկացնէ՝ Մարտինի կարօտ դասակարգին ամէն օր անխափան 200 օխայ հաց տալու թէ՛ սովու և թէ՛ առատութեան ժամանակ. այս տուրքը կը շարունակուի ահա ՅԻՍՈՒՆ տարիներէ ի վեր, և այդ հացը իր կարգադրութեան համաձայն միշտ կը տրուի հացակարօտ դասակարգին՝ ցորեանն իր շտեմարաններէն և բանւորներու ամսաղէկքն իր արկղէն վճարուելով։ Զենք ուզեր այս տրոց հաշւոյն մէջ մտնել, որոյ գումարը բաւական մեծ հարստութիւն մը կը կազմէ, սոսկ մը բերած չըլլալու համար վեհանձն Նուիրատուին բարեգործութեան վրայ։ Կը հաւատա՞ք արդեօք եթէ ըսեմ որ իր այս երկարամեայ բարեացը վրայ Տիարպէքիրի մէջ խիստ քիչեր տեղեկութիւն ունին։ Չիկայ բարեգործական հաստատութիւն մը՝ որ Հանգուցեալէն նպաստաւորեալ չի լինի. մասնաւոր կամ հանրային դիմում մը՝ որ առանց գոհացման ու գոհունակութեան յետ դառնայ. և սակայն այս ամենն անշշուկ, անձայն և անթմփուկ կը կատարուին. արդարեւ ճշմարիտ բարերարութիւն՝ միմիայն բարեբարած ըլլալու պարտականութեան գիտակցութեամբ, որ վեհ ու բարձր հոգիներու յատուկ է միայն։

Մարտինի Ս. Գէորգ եկեղեցին, որ 1400 տարուան պատկառելի հնութիւն մը կը ներկայացնէ, բնակարանաց տարածուն միճակին պատճառաւ չէր կրնար գոհացունել հեռաւոր հաւատացելոց կրօնական զգացմունքը, և այսու խիստ զգալի եղած էր նոր եկեղեցւոյ մը շինութեան, որոյ համար Տիկին Շըմունէ՝ Շատեան Խօճա Իլիասի դուստրը՝ որ և մօրաքրոջ դուստրն էր Հանգուցելոյն, բաց ի ուրիշ կալուածներէ կը կտակէ 1000 ոսկի. սակայն կտակն անգործադրելի կը մնայ 3 տարի։ 1866ին Հանգուցեալը յատկապէս այս գործին համար Մարտին կ'երթայ և 7—8 ամսուր տեղւոյն վրայ կատարելի պաշտօնական գործողութիւններն աւարտելով կ'առնէ տեղական «ինհա»ն ու կը վերադառնայ, և որոյ մասին վիլայէթին մէջ կատարելի գործողութիւնքն ալ 5—6 օրի մէջ կատարելով՝ կարճ ժամանակի մէջ ֆէրմանը կը հասնի և կը սկսուի շէնքին, որուն աւարտման համար 200 ոսկի ալ ինք կը նուիրէ։ Իր այս արագագոյն գործողութեան, ջանից և ճգանց փոխարէն իր անունը կը փոխանցեն նոր եկեղեցւոյն, որ կ'անուանի Ս. Յովսէփ։

Մաքէ ու երեւակայութենէ դուրս բեղուն, ժիր ու գործունեայ կեանք մ'ունեցաւ նա, այլազան, յոյժ ծանր և ճնշող դէպքերով առլի, բայց ինք իր յանդուգն ու անվեհեր նկարագրաւ և անյողդ կամօք ու հանճարաւ գլեց ու անցաւ ամեն խոչ և խութ՝ դիրք, մեծութիւն, համբաւ ու յաջողութիւն ստեղծելով իրեն համար և վերականգնելով Գազազեան Դիւդատանն։

Իր կենաց մէջ չիկայ պատահար մը՝ որ սակաւ կարեւորութիւն ունենայ. կամ իրողութիւն մը՝ որ անհետեւանք անցած և կամ փոքր լինի, ամեն ինչ մեծ է իր առջեւ ինչպէս յաջողութիւնք՝ նոյնպէս ալ ձախորդութիւնք, որոնք սակայն իրենց ծանրութեան կշիռը կը պակսեցնեն Գազազեանի հանճարին և գիտակցութեան առջեւ, ո՛չ յաջողութիւնք կրնայ յագուրդ կամ չփացումն ազդել իր ձեռներեց ոգւոյն, ո՛չ ալ ձախորդութիւնք՝ վարանք մը կամ վհատութիւն մը սպրդել իր հոգւոյն մէջ. կարծես երկուքն ալ հաւասարապէս կը մղեն փայլեցնել իր հոգեկան բարձր կարողութիւնքը։ Այս նպաստաւոր կամ աննպաստ պարագայք այնքան կեւ, գու և այնքան արագ են իր կենաց մէջ որ կ'ապշեցունեն զմարդ։ Ամենէն ծանր վտանգաց ու պարագայից հանդէպ, որոց առջեւ հազարաւոր հոգիք կը տափկնան ու կ'ընկճին, կը գտնենք զինքը առաւել արի և աննկուն՝ նոր ոյժ, նոր ոգի և նոր կորով զգեցած, այսպէս ալ յաջողութիւնը չի կրցաւ շլացնել կամ գերել զինք բազմապիսի հրապոյրներով, միշտ բարձր եղաւ նա՝ հասարակաց մակարդակէն ամեն տեսակէտով։ Իր բոլոր գործոց մէջ մեծութեան և վեհութեան դրոշմը կ'արտափայլի, փոքրն ու փոքրոգին անծանօթ են իրեն կամ արգահատելի, նոյն իսկ անշունչ առարկայից վրայ դրոշմած է իր բարձր յատկութեանց կնիքը. վկայ Մարտինի Առաջնորդարանին հսկայ ու հոյակապ շէնքը իր յիսուն սենեակներով ու սրահներով, որոնք միմիայն իր մտաց ու ջանից են արգասիք։ Թողունք իր բնակարանը, որոյ հիւսուածքն իր մէջ կը պահէ անցելոյն յիշատակաց հետ՝ Հանգուցելոյն արուեստեան մէկ անօրինակ տպաւորումը։

1886ի՞ն թէ աւելի առաջ, լաւ չեմ յիշեր, Պոլիս գտնուած միջոցին, «Վազըթ» լրագրոյ հրատարակութեան ատեն, հանգուցեալ Ֆիլիպ էֆ. ի գրասենեակը մի քանի անգամ կը տեսակցի բարձրաստիճան Թուրք պաշտօնատարի մը հետ, որը մի օր կ'ըսէ Ֆիլիպ էֆ. ին, «Եթէ Գազազեան բարձր ուսումն և կրթութիւն առած լինէր, անշուշտ քաղաքական չատ մեծ անձնաւորութիւն մը պիտի ըլլար»։ Արդարեւ բարձր կրթութիւն մը չէր ստացած, սակայն և այնպէս նոր ժամանակի մարդ էր, իր հանճարով ամէն նոր գաղափար և սկզբունք կը կշռէր ուղիղ և բարձր դատողութեամբ։

Արութեանն ու բարութեանը չափ ալ կրօնասէր էր Հանգուցեալը, և թերեւս կրօնասէր լինելովն աւելի արի էր և բարի. եկեղեցական սաղմունքն, կարգն ու արարողութիւնքը լաւ գիտեր, և նախանձախնդիր էր անոնց անթերի գործադրութեան. իր այս հոգեկան զգացումը արտաքին փայլով և ցոյցերով չէր պարուրուած, այլ Աւետարանի սուրբ ու վեհ սկզբունքներուն մէջ կը փնտռէր փայլը. և ո՞վ գիտէ թէ՝ այն կորովը, այն խիզախ բնաւորութիւնը, և այն անվեհեր գործունէութիւնը, զորս ամէն ոք նորա հանճարեղ մտաց ու անձնավստահութեան բուռն երեւոյթները կը համարէր, չէր քաղեր նա ի հաւատս ունեցած անյեղլի վստահութենէն։ Կրօնասէր էր նա բառին ճըշգրիտ և գեղեցիկ առումով։ Իր ընտանեկան յարկը խաղաղութեան և սիրոյ տաճար մ'է գոցես, որուն վրայ կը ճառագայթէ երջանկութիւնն ցոլ ի ցոլ. ամենագեղեցիկ ներդաշնակութիւն մը կը տիրէ հոն, ի փոքունց սէր և ակնածանք առ մեծս, ի մեծաց գուրգուրանք, համբերատարութիւն և աղաչանք առ փոքունս, հասակաւորաց մէջ զորով և համերաշխ գործակցութիւն. իսկ ընդհանուրի կողմէն ամենախորին պատկառանք և ամենաջերմ սէր առ մեծ Պապան (Հանգուցեալն), զոր փոքր ինչ իսկ վշտացնելու երկիւղը ամենուն սրտին մէջ մեծ տեղ գրաւած էր. իսկ ինք գործի ու գործունէութեան ասպարէզի այդ աննուաճ ու երկաթէ մարդը, այդ կորիւնը, տան սեմէն ներս հեզ գառնուկի մը կը փոխուէր, բուռն ոյժն ու կորով տեղի կուտային գորովի. ամենուն համար քաղցր, զուարթ և գորովոտ էր, կը խօսէր ու զուարթացնէր. իր սիրական թոռանց ու թոռնուհեաց փոքրիկ ու ինքնամատոյց ծառայութիւնները սիրով կ'ընդունէր՝ զանոնք ուրախացնելու համար և բերկրանօք սրտի կը դիտէր անոնց մանկական քաղցրիկ դէմքերն, ուր հրեշտակային անմեղութիւնն ու թփթփիչ բարութիւնք կը վէտվէտէին։ Անշուշտ այդ փոխադարձ սէրն ու գորովն էր որ իր անհամեմատ գործունէութենէն և մասնաւոր ծանր յոգնութիւններէն վերջ կը կազդուրէին զինքն՝ ընծայելով ընտանեկան անխառն երանութեան մը հետ հոգեկան անդորր խաղաղութիւն մը։

Առողջ կազմուածք մ'ունէր Հանգուցեալն, ի բնէ խիստ ժիր և կարի եռանդուն՝ չէր կրնար վարժուիլ ու տոկալ հանգստաւէտ կենաց մը թոյլ ու դանդաղկոտ վիճակին. հակառակ 78 տարիներու ծանրութեան, հակառակ մէկ ոտքին մընասուելուն, դարձեալ միշտ ոտքի վրայ էր. մահուան աւուր նախընթաց երեք օրերը՝ կարծես նախազգացումով մը՝ այցելեց իր բոլոր պարագայից և բարեկամաց։ Լաւ կը խօսէր, ոչ գաղափարներ կը պակսէին իրեն, ոչ ալ զայնս արտայայտելու բառեր, իր բացատրութիւնները կարճ, կոկիկ և դիւրըմբռնելի էին, և խօսակցութիւնը յաճախ կը համեմէր սուր ու համեղ կատակներով և անցեալ ու զուարճալի մանրադէպերով։

Ահա այսպիսի կարեւոր ու մեծ անձերու դագաղին առջեւ է որ մարդուս իմացականութիւնը կը տկարանայ, յուշքը կը փչրի և մարդս ցրտասարսուր կը խորհի իր հիւլէական գոյութեան վրայ տիեզերաց անհունութեան մէջ, և չքացած կը խոնարհի Յաւիտենականին անյեղլի կամացն առջեւ....։

Գազազեան Ազնուաշուք հարազատաց մատուցանելով մեր ի սրտէ ցաւակցութիւնը, բոլոր հեռաւորաց ու մերձաւորաց հետ՝ Երկնային մխիթարութիւնը կը մաղթեմք՝ իրենց այս դառնակսկիծ կորստեան հանդէպ։

Ս. ԳՈՒՆՈՒՄՃԵԱՆ

Տիարպէքիր, 21 Յունուար 1905

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ Ի ՄՕՏԱ

Կիւրակէ՝ Մխիթարեանց վարժարանին մէջ հաճոյքն ունեցանք ականատես ըլլալու սիրուն հանդիսի մը, որ տեղի ունեցաւ Բարեկենդանի առթիւ։ Յիշեալ վարժարանին աշակերտաց կողմանէ տրուած նմանօրինակ հանդէսները՝ չատ տարիներէ ի վեր իրենց յաջողութեամբն ու հրապոյրով այնպիսի տեղ մը գրաւած են Պոլսոյ Հայ հասարակութեան սրտերու մէջ, որ ամէն մարդ անոնց օրուան հասնելուն կը սպասէ։ Այս տարի ալ ոչ միայն արդարացուց վարժարանը իւր հին համբաւը, այլ աւելի մեծցուց զայն։ Թէպէտ այս անգամ բարեգործական նպատակաւ մուտք մը սահմանուած էր, բայց Թատերասրահը սովորականին համեմատ լի էր ընտիր բազմութեամբ մը։ Շատ ճոխ ու բազմազան ծրագիր մը պատրաստուած էր. և հանդիսին շուքը կը յաւելուր նուագախումբ մը՝ կազմուած ուսուցիչներէ և երաժիշտներէ, որոց կ'առաջնորդէր Գարիգլիոբուլօ վարժապետը։

Յետ Համիտէ քայլերգին՝ սկսաւ հինգ արարուածով հայերէն ողբերգութիւն մը, Անիծեալը, որ իւր պէսպէս և յուզումնալից տեսարաններով խոր տպաւորութիւն մը գործեց հանդիսականաց վրայ։ Դիւրին բան չէ դպրոցական պատանեաց համար՝ թարգմանել այդպիսի ծանր և լուրջ խաղ մը, ուր համակ կիրք կը տիրէ։ Նա սակայն Մխիթարեան աշակերտք այնքան ճարտարութեամբ հանդիսացան թատերաբեմի վրայ, որ մարդ դժուարաւ պիտի հաւատար անոնց ինքնութեան։ Պ. Ա. Գամպուրեան՝ ծերունի վշտակիր կոմսի մը դերին մէջ, Պ. Տ. Արփիարեան՝ նոյն ինքն Անիծեալը՝ տարագիր հայրենի տունէն և աւազակապետ մը դարձած, և Պ. Վ. Փափազեան՝ կոմսին եղբօրորդին, կեղծաւոր և նենգամիտ սիրտ մը, որ անիրաւութեամբ կը ժառանգէ հօրեղբօր հարստութիւնն ու պատիւը. երեք գլխաւոր և յաջողագոյն տիպերն էին խաղին մէջ։ Մանաւանդ Փափազեան, իւր խղճի խայթին և հօրեղբօր ուրուականին դէմ մղած խուլ և ահեղ պայքարին մէջ. արդարեւ չատ դժուարին խնդիր մը, ճշմարտապէս յաղթանակեց։ Զգեստներու վայելչութիւնն ու ճաշակը, տեսարանից պատրաստութիւնքն ու փոփոխութիւնք հիանալի էին։ Ազնուական պերճ բնակարանի մը կը յաջորդեն վիշերամած նսեմ անտառներ, կամուրջներ, փայլակներ և որոտմունք. փադերու գոչիւններ, եւլն. եւլն.։ Մենք այդ պահուն խաղէ դուրս իրականութեան մէջ կը կարծենք զմեզ ու կը սարսինք։

Ողբերգութեան արարուածները կ'ընդհատուէին նուագախմբին և աշակերտաց անոյշ եղանակներով, և վարժարանին չափրախմբին երգերով։ Նաւավարի երգը Մանծոկքիէ՝ զոր նուագեցին չորս պատանիք դաշնակի հետ, ծովեզրի վրայ, ձըկնորսի տարազներով և ուռկաններ ի ձեռին, չատ քնքոյշ և հաճելի եղաւ։ Մեծապէս գնահատուեցաւ՝ երկու արեւելցի փերեզակաց զուգերգը։ Եւ երեք պատանիներու պարերգն ուժգին քրքիջներ խլեց հանդիսականներէն ու կրկնուեցաւ։ Թուրքերէն կատակերգութիւն մը, Նաստախսօ Դէրձակը, վարժարանին ուսուցչէն Կուրտիկեան էֆ. յէ յօրինուած, այնքան զաւեշտական էր, որ յարատեւ ծիծաղեցուց զմեզ։ Պ. Վ. Փափազեան՝ հաւասար յաջողութեամբ հանդիսացաւ՝ ինչպէս ողբերգութեան, նոյնպէս սոյն կատակիս մէջ։ Ի վերջոյ գաղիերէն ճարտար կատակերգութիւն մը. Երկու Հօրեղբարք, ընծայեց մեզ երեք հաճելի քառորդներ. գլխաւոր դերակատարն էր Պ. Մ. Մեսրոբեան, սպասաւորի կերպարանքի մէջ, որոյ մէն մի շարժումն ու խօսքերը ընդհանուր քրքիջ կը հանէին։

Վարժարանին գծագրութեան ուսուցիչն Յ. Ստեփանեան էֆ. գեղեցիկ անակնկալ մը տուաւ, երկու անգամ բեմ գալով Սեվիլեայի սափրիչին մէջ նախ Ֆիկարոյի, ապա Տէր Բասիլիոյի դերով։ Իւր երգի և շարժմանց բազմահնար դարձուածները ծափահարուեցան ու կրկնուեցան։

Թատերաբեմի վրայ յաջողութեան գըլխաւոր գրաւականն է իր դերին ըմբռնումն ու ներկայացնելու համարձակութիւնը։ Մխիթարեան աշակերտք լիովին զգեցածէին այդ երկու ձիրքերը։ Ասոր հետ միասին աչքի կը զարնէր թատերական ընդհանուր արուեստի մէջ տիրող իտալական նուրբ ճաշակը, որ յատուկ է Մխիթարեան վարժարանաց։ Ասով է որ անոնք կ'որոշուին քաղաքիս ուրիշ հաստատութիւններէ, և առաւելութիւնը կը կորզեն այնպիսի հանդէսից մէջ։ Չորս երկար ժամեր սահեցան՝ առանց զգացնելու իրենց ներկայութիւնք. և մենք մեկնեցանք՝ տակաւին ուրիշ չորս ժամեր եւս նոյն հաճոյքները վայելելու անկատար փափաքով։

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ ՄԸ

*** Մէզքիւր լուպիեաթըն միւքէմմէլիեէթվէ ինթիզամընը պիզ տախի թաստիգ իտէրիզ։ Վէնէտիկ Մխիթարեանլարը, Բարեկենդան միւնասիպէթիյլէ կիւզէլ վէ էյլէնճէլի վագըթ կէչիրթմէք իւզրէ չակիրտանըն թէաթրօ լուպիեաթը թալիմ վէ միւքէմմէլ սահնէլէր թէրթիպ իթմիշտի, վէ հազըրունա հէմ թէէսիր իտիճի, հէմ կիւլ-

ախրիւծիւ օեուն լար ինթիխապընտա մէհաբէթլէրինի՛պիր տէֆա տահա իսպաթ իթմիշլէր տիր։ Լուպիեաթտան էվվէլ չակիրտան թարաֆընտան թէրէննիւմ խոլէն Համիտիէ մարշը գայիմէն տինլէնմիշ, վէ բօլ իճրա խոէն չակիրտան բօլլարընտա, վէ միւխթէլիֆ լիսանլարտա թէզաննի իթտիքլէրի պէսթէլէրտէ, չօգտան պէրու թէաթրօ սանհէլէրինտէ պուլունան արթիսթլէր կիպի մէհարէթ կէօսթէրիպ, պիտտէֆաթ ալգըշլանտըգլարը միսիլլու, մէքթէպին մուսիգի մուալլիմի Մ. Գարիգօբուլօնըն թանթը րիեասէթինտէ պուլունան օրքէսթրօ տախի, կիւզէլ վէ սէչիմ բարչալար թէրէննիւմ իթմէքլէ հուզզարըն թագտիրինէ մազհար օլմուշ տըր։

Իշպու էյլէնճէ, չակիրտանա վէ ֆամիլիա վէ թէալլիւգաթլարընա մախսուս օլմալըլա պէրապէր, թէաթրօ մահէլլի՝ խընճախընճ տօլմուշ վէ հուզզար միեանընտա, Վէնէտիկ Մխիթարեանլարըն Տէրսաատէթ Մեծաւորը Գերյ. Հ. Սամուէլ Գանթարեան վէ Վիէննա Մխիթարեանլարը մէքթէպի միւտիրի Գերյ. Հ. Գաբրիէլ Մէնէվիշեան Տ. Վ.՝լէր վէ Վիէննա Մխիթարեանլարը մէքթէպի միւտիր մուավինի Գ. Հ. Գէորգ Վ. Փանչիկեան իլէ մուալլիմլէրինտէն Հ. Վարդան Վ. Մելքիսեդեկեան մէքթէպին պազը չակիրտանը իլէ պիրլիքտէ, վէ միլլէթիմիզտէն վէ՚ճէհանիպտէն պազըլմիւթէպէր ֆամիլեալար պուլունմըշլար տըր։

Կէրէք Գատըքէօյ մէքթէպի Մեծաւորը Գեր. Հ. Յովհաննէս Վ. Թօրոսեան վէ կէրէք մէքթէպին տիկէր մուալլիմ վարդապետլէրի՝ հազըրունը քէմալը նէզաքէթլէ իսթիգպալ իթմիշլէր, վէ լուպիեաթըն ինթիգամը վէ հազըրունըն իսթիրահաթը իչիւն, հէր տիւրլիւ վէսայիթի իթթիխազ իյլէմիշլէր տիր։

Լուպիեաթ՝ սաաթ 7 տէ պաշլապըպ, 10½ տա խիթամ պուլմուշ, վէ քեաֆֆէյի հուզզար՝ խօշ պիր վագըթ կէչիրմիշ վէ մէքթէպին ֆուգարա չակիրտանընա պիր մուավէնէթի խայրիետէ պուլունմըշ օլմալարընտան տօլայը կիւզէլ պիր թէէսիր թահթընտա օլտուգլարը հալտէ, Մեծաւոր Վ. է վէ տիկէր վարդապետլէրէ պէեանը թէշէքքիւր իտէրէք, մուֆարագաթ իյլէմիշլէր տիր։

Կ-ԲԱԹՐԻԳԽԱՆԷ ՀԱՎԱՏԻՍԻ

Գու կիւն Մուհարրէմ պիր, եանի Սալը կէճէսի օլտուղընտան, Կ-Բաթրիգ րիւթպ. Սապպաղեան էֆ. հազրէթլէրի՝ Բաթրիգխանէմիզ գարբու քէհեասը սաատ. Յովսէփ էֆ. Շէհրեան իլէ պիրլիքտէ Մապէյնի Հիւմայունա ազիմէթ իտէրէք, սէր գարինի հազրէթի Շէհրիեարի Հաճի Ալի բաշա հազրէթլէրի վասըթասըյլա խաքիբայը Շահանէյէ արզը թէպրիք վէ ուպուտիեէթ իթմիշլէր, վէ պիւ վասըթա նաիլի իլթիֆաթը Շէհրիեարի օլմուշլար տըր։

Պատէհու միւշարիլէյհ Կ-Բաթրիգ էֆ. հազրէթլէրի՝ Մապէյնի Հիւմայուն էրքեանը իլէ պազը վիւքէլայը ֆիխամ հազարաթընը զիեարէթլէ, րէսմը թէպրիքի իֆա իթմիշլէր տիր։

ԽԱՐԻՃԻԷ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ. — Մանչուրիտէ Ռուսիա վէ Ճաբօնիա մուհարէպէսի՝ հավալարըն աչըլմասը իւզէրինէ ճիտտի վէ վէխիմ պիր սուրէթ քէսպ իթմիշ տիր։ Պիր խայլի կիւնտէն պէրի քէմալը շիտտէթլէ վէ պիլա ֆասըլա մուխասըմաթ տէվամ իտիեօր։ Զօգտան պէրի պէքլէնէն պիւյիւք վէ գաթի մուհարէպէյէ հէնուզ պաշլանմամըշ պիլէ օլսա, անըն մուգատտէմէսինտէ պուլունտուգունը հէր աքշամ կէօսթէրիյօր, վէ ալընան թէլէկրաֆլար թաստիգ իտիեօր։ — Բարիզտէն մարտ 6 թարիխիյլէ ալընան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, եազընտա ժէն. Գուրօբաթքինին էմրի ալթընտա 300,000 ասքէր պուլունաճաղը կիպի, իքի ֆըրգաի ասքէրիէ տէ ազ վագըթտան եէթիշէճէկլինտէն, միւմաիլէյհ, եօթէտէն պէրի թասմիմ իթտիկի գաթի մուհարէպէյէ օ զէման պաշլաեաճագ տըր։ Գուրօբաթքինին՝ Մուգտէնի թախլիյէ իտէրէք, Թիլինկէ չէքիլէճէկի վէ գաթի մուհարէպէնին օրատա վուգու պուլաճաղը խապէր վէրիլիեօր։— Ճաբօն մէնպաընտան ալընան խապէրլէր՝ սօն մուհարէպէլէր իւզէրինէ Ռուս օրտուսունըն բէք ֆէնա վազիյեթէ տիւշտիւկիւնը պիլտիրիյօրլար իսէ տէ, Բարիզ մէհաֆիլի ասքէրիյէսինտէ, պու խապէրլէր մինպալէղալը տատ օլունուեօր։ Անճագ Ռուսլարըն քէնտի մէվգիլէրինի մուհաֆազա իթտիքլէրինէ, վէ տիւշմէնին հիւճումլարընը կէրի սիւրտիւքլէրինէ տայիր պազը թէլէկրաֆ աժանսլարընըն վէրտիքլէրի խապէրլէրէ րաղմէն, Ճաբօնլըլարըն Մուգտէն էթրաֆընտա պիր թագըմ մուհիմ մէվգիլէր իշղալ իթտիքլէրինի՝ պիզզաթ ժէն. Գուրօբաթքին՝ կէօնտէրտիկի րաբօրլարընտա իգրար իտիեօր։— Ճաբօնլար էյլան Ռուսլարը ալէտտէվամ չըլմալա տօղրու սիւրէրէք, Մուգտէնէ իագլաշմագտա տըրլար։— Սօն նիւսխէմիզտէ եազտըղըմըզ վէճհլէ, իքի թարաֆըն հարէքէթի չէտտէսինէ նէզարէն, ազ կիւնտէն մէյտանը հարպտան, մուհարէպէյի հազըրէյէ նէթիճէ վէրտիրէճէք եօլտա տահա մուհիմ խապէրլէր ալընաճաղը մէմուլ տըր։

ԹԻԼԷՖԱԹԸՆ ՄԻԳՏԱՐԸ. — Տէյլի Թէլէկրաֆ ղազէթասընըն զավլինճէ, սօն մուհարէպէլէրտէ Ռուսլարտան մագթուլ վէ մէճրուհ 80,000 վէ Ճաբօնլըլարտան 40,000 քիշի օլմուշ տըր։ Տիկէր պիր թէլէկրաֆտա իսէ, Ռուսլարըն թէլէֆաթը 60,000 վէ Ճաբօնլըլարըն 30,000 թախմին իտիլմիշ տիր։ (Հէր հանկըսը տախի օլսա, պու գատար նուֆուս թէլէֆաթընըն, ինսանա տէհշէթ վէրմէմէսի գապիլ տէյիլ տիր։)

ՋԱՐԸՆ ՊԷՅԱՆՆԱՄԷՍԻ. — Ջարըն սօն տէֆա նէշր իթտիկի պէեաննամէտէ, էզճիւմլէ տէնիլմիշ տիր քի, «Մէմլէքէթիմիզ՝Ազաաի Շարգ մուհարէպէսինին վէխիմ ֆէլաքէթլէրինտէն տօլայը ղայէթ միւքէտտէր տիր։ Գու մուհարէպէ՝ Ռուսիանըն հայսիեէթ ու իթթիպարընը մուհաֆազա իթմէք վէ Պահըը Մուհիթի Քէպիրէ հաքիմ օլմագ իչին իճրա օլունուեօր։ Եալընըզ պիզիմ էհալիմիզ իչին տէյիլ, տիկէր Խրիսթիեան էհալիլէրինին տէ թէրագգըսը իչին սօն տէրէճէ էլզէմ օլան պու մուհարէպէ, Ռուս միլլէթինին պիւյիւք ֆէտաքեարլըգլարընա սէպէպ օլմուշ տըր։ Լաքին պու ֆէլաքէթլէրէ սապր իտէրիզ, չիւնքի Ռուսիանըն՝ Օրթօտօքս ագիտ քիլիսէսինին եարտըմը սաեէսինտէ տահա պիւյիւք մուհարէպէլէրէ վէ պուհրանլարա ղալէպէ իթտիկինի խաթըրլարըզ։ Պիզ տախմա էհալինին սաատէթինի տիւշիւնիւրիւզ, վէ Ճէնապը Ալլահըն, սիլահլարըմըզա մուզաֆֆէրիյեթ իհսան իտէճէկինէ էմինիզ։ Պինաէն ալէյհ պիւճիւմլէ խայրխահ քիմսէլէրէ, խաճիճի տիւշմէնէ ղալէպէ իտէպիլմէք իւզրէ, պիզիմ իլէ պիրլէշմէլէրինի թավսիյէ իտէրիզ»։

∴ Տիւն վէ կիճէ մէյտանը հարպտան կէլէն թէլէկրաֆնամէլէր՝, եէնի վէ մուհիմ պիր վագըա պիլտիրմէյիփ, անճագ մուհարէպէտին քէմալը շիտտէթլէ տէվամ իթմէքտէ օլտուղը, վէ Ճաբօնլըլար՝ Ռուս օրտուսընը մուհասէրէ իթմէյէ ուղրաշտըգլարը հալտէ, ժէն. Գուրօբաթքինին՝ պու մուհասէրէտէն գուրթուլմագ իւզրէ ֆէվգէլատէ չալըշտըղը իշար իտիլմէքտէ տիր։— Ճաբօնլըլարըն Մուգտէնտէն 4 եա 9 քիլօմէթրօ ուզագտա պուլունտուգլարը վէ 4000 մէթրօ ուզագտա օլան թէփէլէրի շիտտէթլէ մուհարէպէլէրտէն սօնրա իշղալ իթտիքլէրի խապէր վէրիլմէքտէ տիր։

∴ Թօքիօտան ալընան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, փետրվարըն սօնլարընտա, Նուհօտաքի Ճաբօն օրտուլարընը թագիպ իթմէք իւզրէ, մաբէյնի Օեամաեա ալթը ֆըրգա ասքէրէ իհթիեաթիյէ կէօնտէրիլմիշ տիր։ Գու թէլէկրաֆնամէտէ իլավէ օլունուեօր քի, Ճաբօնլըլարըն կիզլի թութմագ իսթէմէլէրինէ րաղմէն, էվվէլճէ տէ Մանչուրիյէ ասքէրի իհթիեաթիյէ կէօնտէրիլմիշ օլտուղը, վէ պու ասքէրին ճիւմլէսինի հիսապ իտէրէք, Ճաբօն օրտուսունըն միգտարը 600,000 նէֆէրի կէչտիկի անլաշըլմըշ տըր։

∴ Կէչէն կիւն Ջարըն թահթը րիեասէթինտէ ագտ օլունան պիր իճթիմատէ, պիլճիւմլէ կրանտիւգլէրին, ժէն. Գուրօբաթքինին հարաքեաթը ասքէրիյէսինի մուախէզէ իթտիքլէրի, վէ եալընըզ Ջարըն միւմախիլէյհի միւտաֆաա իյլէտիկի, ֆագաթ նիհայէթ իթթիխազ օլունան թէտապիրի ասքէրիյէնին թասվիպ օլունտըղը՝ Փեթերսպուրկտան պիլտիրիլմիշ տիր։ Մէզքիւր իճթիմատէ, Մանչուրիյէ եէնիտէն 400,000 ասքէր տահա կէօնտէրիլմէսի միւթէֆֆիգէն գարարլաշտըրըլմըշ տըր։— Տիւն կիճէ Բարիզտէն ալընան պիր թէլէկրաֆտա օգունտըղըմա նէզարէն, ժէն. Գուրօբաթքին՝ Մագտապուտա՝ Ճաբօնլըլարըն պիր հիւճումընը միւտաֆիէն կէրի սիւրտիւկիւնիւ վէ Ճաբօնլըլարը բէք չօգ զայիաթա ուղրաթտըղընը պիլտիրմիշ տիր։

∴ Հօնգ-Գօնկ տաաը աչըգլարընտա իքի Ճաբօն ֆիլօսը կէօրիւլմիւշ տիւր։ Գունլարտան պիրի Ցզըրհը վէ գրուազէօրտէն վէ տիկէրի՝ 13 պիւյիւք ղըրհըլըտան միւրէքքէպ տիր։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Ուրֆա միւթէսարրըֆլըղընա՝ Հալէպ տէֆթէրտարլըղընտան միւնֆասըլ Էտհէմ էֆ., Եանեա վիլաեէթի տէֆթէրտարլըղընա՝ Մանասթըր վիլաեէթի տէֆթէրտարը Հիլմի էֆ. թայինի. Էնգուրէ վիլաեէթի իսթինաֆ մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րիեասէթի՝ Պէյրութ մէրքէզ թիճարէթ մահքէմէսի րէյիսի Ճէլալ պէյէ, Պէյրութ մէրքէզ մահքէմէսի րիեասէթի՝ Սէլանիք պիտ. մահքէմէսի միւտ. ում. մուավինի Մէհէմմէտ Ալի Միւնիր էֆ.յէ, Սէլանիք պիտ. մահքէմէսի միւտ. ում. մուավինլիկի՝ Նիւմիճէնէ պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րէյիսի Մազհար էֆ.յէ, Մանասթըր իսթ. մահքէմէսի միւտ. ումումիլիկի՝ Վան իսթ. մահքէմէսի միւտ. ումումիսինայիլ էֆ.յէ, Հալէպ մէրքէզ պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րիեասէթի՝ Վան պիտաեէթ մահքէմէսի միւտ. ում. մուավինի Օսման Րէմզի էֆ.յէ, Վան մէրքէզ պիտ. մահքէմէսի միւտ. ում. մուավինլիկի՝ Զօրում պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րէյիսի Ճէվատ էֆ.յէ, Զօրում պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րիեասէթի՝ Իշիլ պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի րէիսի սապըգ Ապտ իւլ Հալիմ էֆ.յէ, Թրապիզօն վիլաեէթինտէ Խօբէ գայմագամլըղը՝ Մէքթէպի Միւլքիյէի Շահանէ մէզունլարընտան Հիւսէյին Հիւսնի էֆ.յէ թէֆվիզ. Քէսրուան գայմագամը Շէյխ Քէնան էլ Զահիր էֆ. իլէ Ճէպէլի Լիպնան միւթէպէրանընտան Նէճիպ էլ Սաատ պէյէ սանիէ սանիսի րիւթպէլէրի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՏԱԽԻԼԻԷ

Գու կիւն, 1323 սէնէսի Հիճրիյէսինին Մուհարրէմ պիրի օլտուղընտան, էմսալի վէճհլէ վիւքէլա, վիւզէրա, միւշիրան, իւլէմա վէ սաիր պէնտէկեան հազարաթը իլէ բաթրիգ էֆ.լէր վէ սաիր րուէսայի րուհանիյէ վէ սէֆարաթ պաշ թէրճէմանլարը, պանգալար վէ տիկէր միւէսսէսաթը մալիէ վէ սաիրէ տիրէքթօրլարը Մապէյնի Հիւմայունա ազիմէթլէ, Սալը կէճէսի միւնասիպէթիյլէ Զաթը հազրէթի Բատիշահիյէ րասիմէի թէպրիքի իֆա իտէճէքլէր տիր։

Գու միւնասիպէթլէ Մէքքէ էմիրի, Մըսըր Խըտիվի վէ Մըսըր ֆէվգէլատէ գօմիսէրի իլէ վալիլէր, սէֆիրլէր, միւթէսարրըֆլար վէ սաիր պէնտէկեան հազարաթը թարաֆընտան Մապէյնի Հիւմայունա թէլէկրաֆլար քէշիտէսիլէ արզը թէպրիքաթ վէ ուպուտիյէթ իտիլմիշ տիր։

—Ինկիլթէրրա բարլամէնթօսընըն սօն իճթիմալարընտան պիրինտէ՝ Ռումէլի վիլաեաթը Շահանէսինտէ ճանիպը հիւքիւմէթի Սէնիէտէն իթթիխազ պույրուլան թէտապիրի ինզիպաթիէրվէրանէ սաեէսինտէ ասայիշ ու էմնիյէթ պէրքէմալ օլուպ, հէր քէսին իշի վէ կիւճիլէ մէշղուլ օլմագտա իտուկի վէ պունուն՝ հէր թարաֆճա մուճիպի մէմնունիյէթ պուլունտըղը զիքր վէ պէեան իտիլմիշ տիր։

—Ալմանիա սէֆիրի տիւն Սատրազամ հազրէթլէրիյլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

—Սէֆիրի միւշարիլէյհ տիւն կիճէ սէֆարէթխանէտէ պազը սիւֆէրա վէ սէֆարաթ մէմուրլարընա պիր զիեաֆէթ վէրմիշ տիր։ Պատէհու պիր պալօ թէրթիպ օլունմըշ տըր։

—Պիր գաչ կիւնտէն պէրի նամիզաճ օլան Մաթպուաթը Տախիլիյէ միւտիրի Հըֆզը պէյ էֆ. հազրէթլէրինին քեսպը աֆիյէթ իթմիշ օլտուգլարը մէմնունէն խապէր ալընմըշ տըր։

—Պուլկարիսթան բրէնսի բազար իրթէսի կիւնիւ Լօնտրաեա վասըլ օլմուշ, վէ շըմէնտօֆէր ըսթասիօնընտա Օսմանլը սէֆիրի իլէ բրէնս տը Կալ թարաֆընտան իսթիգպալ օլունմըշ տըր։ Պատէհու միւշարիլէյհ Պիքինկամ սէրայընա պիլ ազիմէ, Ինկիլթէրրա գրալ վէ գրալիճասը թարաֆընտան գապուլ իտիլմիշ տիր։

—Գու սէնէ գըշըն շիտտէթի հասէպիյլէ Ռումէլիտէ օտուն վէ քէօմիւր ֆիեաթը իւսթէ գօյմուշ օլտուղընտան, իւչ վիլաեէթտէ միւհթաճինէ 50,000 ղշ. թէվզիի խուսուսընա իրատէի սէնիյէ շէրէֆսիւտուր պույրուլմըշ տըր։

—Ալմանիա սէֆիրի՝ բազար սապահը Խարիճիյէ նազըրը հազրէթլէրինին գօնաղընա ազիմէթ իտէրէք, միւշարիլէյհ իլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

—Սիրքէճիտէ միւքէմմէլ պիր բօսթա-

խանէ ինշասընա եազընտա պաշլանաճագտըր։

—Սելանիք վիլաեէթինտէ ասայիշ վէ էմնիեէթ պէրքէմալ օլտուղընտան, պու սէնէ մահսուլաթըն էյի օլաճաղը մէմուլ խուսուսիլէ հէր քէսին իշի իլէ մէշղուլ օլտուղընը Ժուռնալ տը Սալօնիք եազըեօր։

—Շուրայի տէվլէթ րէյիսի Սայիտ բաշա հազրէթլէրի իհատէի սըհհէթ խուսուսունտա բազար կիւնքի մէճլիսի վիւքէլատա հազըր պուլունմըշ տըր։

—Իրան տէվլէթի թարաֆընտան Սատրազամ հազրէթլէրինէ վէրիլէն մուրասսա Թիմսալը Շահի նիշանընըն գապուլինէ միւսաատէի սէնիէ էրզան պույրուլմըշ տըր։

—Մարտըն 1ինճի կիւնիւ Պէլկրատ Օսմանլը սէֆիրի՝ Սըրպիա գրալընըն հուզուրընա գապուլ օլունմըշ տըր։

—Ֆրանսա սէֆիրի՝ ճումա իրթէսի կիւնիւ չէհրիմիզտէ պէքլէնիեօր։

—Ճումա կիւնիւ Ռուսիա սէֆիրի՝ հուզուրը Շահանէեէ գապուլ օլընտըղընտա, ժէն. Շթէօսէլին Տէրխասատէյէ հիյնի մուվասըլէթինտէ իպրազ պույրուլան Թէվէճճիւհաթը Սէնիյէտէն տօլայը արզը թէշէքքիւրաթ էյլէմիշ տիր։

—Պէյօղլու Ռում գըզլար մէքթէպինէ ագար օլմագ իւզրէ, Թէլէկրաֆ վէ Եէնի սօգագլարտա, Զարիֆի ֆամիլեասընըն էօն աեագ օլմասըյլա ինշա խոլընաճագ օլան պիւյիւք աբարթըմանըն ինշաաթ մէսարիֆի՝ 6550 լիրայի օսմ. թախմին խոլընմըշտէ օլուպ պունըն 5000 լիրասը՝ 100տէ 4 ֆայիզ վէ 100տէ 2 ամօրթիսմոն պէտէլի իլէ Մ. Լէօնիտաս Զարիֆի թարաֆընտան իգրազ իտիլէճէք, վէ պագիսի մէքթէպին էմլաքընտան թօբլանմըշ օլան 2000 լիրա վէ պիլա ֆայիզ իգրազ խոլընաճագ 450 լիրա իլէ թէսվիյէ օլընաճագ տըր։ Ինշաաթ՝ կէլէճէք սէպտ. 15(28տէ խիթամ պուլաճագ տըր։

—Ֆրանսա վէ Ալմանիա հիւքիւմէթլէրի՝ Օսմանլը խալըլարընտան ալընան իտխալաթ րէսմինի թէզյիտ իթմիշ օլտուղլարընտան, հիւքիւմէթի Սէնիէ՝ խալըլարըն կիւզէլճէ էօրիւլմէսինէ, պօեանմասընա վէ հէր կէօնա հիյլէլէրտէն կէրի տուրուլմասընա տիգգաթ խոլընմէսինի իճապ իտէնլէրէ իշար իյլէմիշ տիր։

—Էվվէլքի սապահ Վիէննա գաթարըյլա շէհրիմիզէ 116 Ավսթրիալը կէլմիշ տիր։

—Իքրամիյէլի սիկարա քեաղըտ նամըյլէ վէ չըմէնտըֆէր նումէրօլարընը հավի օլարագ, 10 բարա ֆիաթլա սաթըլըա չըգարըլան գուրալը սիկարա քեաղըտլարընըն 10 բարատան զիեատէյէ սաթըլմամասը՝ չարթնամէսի իգթիզասընտան օլտուղը հալտէ, չարթնամէ խիլաֆընտա էօթէտէ պէրիտէ 15 բարաեա վէ տահա զիեատէյէ սաթըլմագտա օլտուղը կէօրիւլմէքտէ օլտուղընտան, 10 բարատան զիեատէյէ սաթմագ իսթէյէնլէրին մէնի հագգընտա պու քէրրէ մէրճիի այիտինտէն Շէհիր էմանէթիյլէ Զապթիէ նէզարէթինէ էմր վէրիլմիշ տիր։

—Էրպապը ֆէսատտան օլտուղը վէ նէշրիեաթը խայինանէյէ միւճասէրէթ իթտիկի իտտաասըյլա միւթթէհիմ պուլունան Ապտուլլահ Ճէվտէթ՝ Մահքէմէի Ճինայէթտէ ղըեապէն մուհաքէմէ խոլըներէք, միւէպպէտ քիւրէք ճէզասընա, հուգուգը մէտէնիէտէն իսգաթընա վէ էմվալինին հաճզընա հիւքմ օլունմըշ տըր։

—Աշը Նիզամիյէսինին 13իւնճիւ վէ 14 իւնճիւ մատտէլէրի մուճիպինճէ, իմամ վէ մուխթարլար, Նիզամնամէնին 1ինճի մատտէսինտէ պէեան օլունտըղը վէճհլէ, Նուֆուս խալէմի թարաֆընտան թապ իթտիրիլիպ քէնտիլէրինէ թէսլիմ օլունան մաթպու քեաղըտլար իլէ վէլատէթլէրի, նիհաեէթ պիր այ զարֆընտա, մէնսուպ օլտըգլարը տէվաիրի պէլէտիէյէ պիլտիրմէյէ մէճպուր տըրլար։ Նիզամնամէնին 2ինճի մատտէսի մուճիպինճէ եէնի տօղան չօճուգլար իշին պիր տէֆթէրի մախսուս թութուլմասը, վէ աշը օլաճագ չօճուգլարըն վէ աշը օլմաեարագ տիկէր մահէլլէ նագլ խոլըճագ ֆամիլեալար չօճուգլարընըն պիր ճէտվէլի եաբըլարագ, պէլէտիէ թապիպլէրինէ եախօտ աշը մէմուրլարընա թէպլիղ խոլընմէսի լազըմ կէլիպ, հալպու քի մէմուրինի աիտէսի՝ իշպու ահքեամը Նիզամիէյի իճրատէ գուսուր իթտիքլէրինտէն, եէնի տօղմուշ աշըըզ եախօտ պիր այըգ չօճուգլար՝ շիչէք խասթալըղընա գուրպան օլուեօրլար։ Իմտի պու պապտէ Շէհիր էմանէթի թարաֆընտան պիլճիւմլէ տէվաիրի պէլէտիէյէ թէպլիղաթը լազըմէ իճրա գըլընմըշ տըր։

—Պէյրութ լիման վէ ըրխթըմ չիրքէթի՝ լիմանտան վէ ըրխթըմտան ուզագ օլան մահէլլէրէ չըգարըլան էշեա վէ էչեատան ըրխթըմ րէսմի թալէպ իթտիկէնտէն, չիրքէթին պու կիպի անվալ սըրասընտա րէսմ թալէպ իթմէմիսի խուսուսընտա թէպլիղաթ իճրա խոլընմէսի իճին, Պէյրութ վիլաեէթինէ նամընա Շուրայի տէվլէթէ պիր խիթիտա թագտիմ օլունմըշ վէ ինշա խիթիտան՝ Նաֆիա նէզարէթինէ իհալէ գըլընմըշ տըր։

—Սօն հաֆթա զարֆընտա շէհրիմիզտէ 384 քիշի վէֆաթ իթմիշ տիր։

—Թէբէ պաշը պագչէսինտէ ամֆիթէաթր չէքիլիտէ, 1500 մէվգիի հավի օլարագ, միւքէմմէլ պիր եազլըգ թէաթրօ ինշա օլունաճագ տըր։ Շիմտիքի թէաթրօ մահէլի երգտըրըլմագտա օլուպ, եէնիսի միյմար Ս. Գամբանաքինին խարէսի ալթընտա իքի այտա իքմալ խոլընաճագ տիր։ Ինշաաթ մէսարիֆի 2000 լիրայի օսմանի թախմին օլունմըշ տըր։ Պէլէտիէյէ իրատ օլմագ իւզրէ, Թրամվայ ճատտէսինէ նազըր օլան ճիհէթտէ 4 տիւքքեան տախի ինշա խոլընաճագ տիր։

—Ճումա իրթէսի կիւնիւ Պէյօղլունտա Բանկա քիլիսէսի եազընըտա Մ. Օլիվօնըն աբարթըմանընտա չայխանը թէէսսիւֆ պիր գազա վուգու պուլմուշ տըր։ Միւմաիլէյհին 17 եաշընտաքի օղլու Էթիէն օտատա, գաֆէս իչինտէ պուլունան գուշա րէվօլվէր իլէ նիշան ալտըղը սըրատա, 19 եաշընտա պուլունան գըզգարընտաշը Մարի՝ մէրգումը պու հարէքէթինտէն մէն իթմէք իւզրէ պիլէկինտէն թութմագ իս, թէմիշ, վէ օ արա րէվօլվէրին գուրշունը չըգարագ, պիչարէ գըզըն գարնընա սապլանմըշ տըր։ Մէզպուրէ, տէրհալ Ֆրանսըզ խասթախանէսինէ նագլ խոլըներէք, ամէլիաթ իճրա խոլընմըշ տիր։ Պիշարէնին հալաթը թէհլիքէլի իքէն, տուն պիր ազ էյիլիք կէօրիւլմիւշ տիւր։

—Կէչէն կիւն Դատը քէօյիւնտէ չիք պիր քիմսէ, պիր խանէյէ կիրերէք, խանէ սահիպինի սօրմուշ, վէ մէրգումըն ազ էվվէլ տիշարը չըգտըղը պիլտիրիլմէսի իւզէրինէ, քէնտիսինէ տիւեաճէկինի պիր քեաղըտ իւզէրինտէ եազըպ պրագմագ իւզրէ, միւսաատէ իսթէտիկինտէն, պիր օտաեա կիրտիրիլմիշ, վէ պիր արա օտատա եալընըզ գալտըղընտան իսթիֆատէ իլէ, խանէ սահիպէսինին թէզեինաթ գութուսընտան 17 լիրալըգ միւճէվհէրաթ աշըրմըշ, վէ սլատէհու կիւյա թէպտիլի ֆիքր իտէրէք, եազտըղը մէքթուպը պըրագըպ, խանէ սահիպի կէլտիկինտէ, քէնտիսինի ֆիլան պիրախանէտէ պէքլէեէճէկինի սէօյլէմէլէրինի թէնպիհ իտէրէք սավուշմուշ, վէ ագշամ իւզէրի խանէ սահիպէսի, պիր պալօեա կիտէճէկինտէն, քիւբէլէրինի ալմագ իւզրէ թէզեինաթ գութուսընը աչտըղընտա, քիւբէլէրինին աշըրըլտըղընը հայրէթլէ կէօրմիւշ տիւր։ Թէյֆիյէթ զապըթաեա խապէր վէրիլմիշ տիր։

—Իսկէնտէրիէ լիմանընտա պիր Իթալիա բօսթա վաբօրը պաթմըշ, վէ բօսթա չանթալարը գայ օլմուշ տըր։

—Ճումա իրթէսի կիճէսի սաաթ պիր րատտէլէրինտէ Իւսկիւտարտա Թօբհանէլի օղլունտա եանկըն զուհուր իտիպ, պիր քէօշք եանմըշ տըր։—Եինէ օ կիճէ սաաթ 10 գարարլարընտա, Գալաթատա Գարաքէօյտէ պիր աշճը տիւքքեանընտան հարիգ զուհուր իտիպ, աշճը տիւքքեանը իլէ եանընտաքի մարանկօզ տիւքքեանը միւհթէրէք օլմուշ տըր։ Հարիգ չըգան աշճը տիւքքեանընտա 40 լիրալըգ էշեա օլտուղը հալտէ, 100 լիրաեա սիկուրթա իտիլմիշ օլտուղընտան, եանկընըն սէպէպի զուհուրի հագգընտա գապըլթաճա թահգըգաթ իճրա իտիլմէքտէ տիր։

—Տիւն սաաթ 9 1)2 րատտէլէրինտէ Էսկի Ալի բաշա թարաֆընտա հարիգ զուհուր իտիպ, ախշապ պիր խանէ միւհթէրէգ օլմուշ տըր։

—Էվվէլքի կիւն Գալաթատա Քէմէրալթընտա, Ինկիլթէրրա Թէպաասընտան Անթօնիօնըն 10 օտալը խանէսինտէն եանկըն զուհուր իթմիշ իսէ տէ, տէրհալ իմտատա եէթիշտիկինտէն, եալընըզ մէրտիվէնլէր եանարագ պասթըրըլմըշ տըր։ Մէզքիւր խանէ 200 լիրաեա սիկուրթալը իմիշ։ Պունտան էվվէլ պիր գաչ տէֆա տահա մէզքիւր խանէտէն աթէշ զուհուր իթմիշ օլմասընտան, պու տէֆաքի հարիգին գաստի օլտուղը շիւպհէ օլունուեօր։

—Բազար ագշամը Էտիրնէտէ Թահթագալէ մահալլէսինտէ հարիգ զուհուր իտէրէք, պիր գաչը պիւյիւք գօնագ օլարագ 7 խանէ եանմըշ տըր։

—Էէնչէհիրին կիճէսի սաաթ 2 պչուտա, իւշ էրքէք վէ իքի գատըն՝ պիր էվէ սէօզ պաղը կէօսթէրմէք իւզրէ արապա իլէ Պայըր սօգագընտան կէչտիքլէրի սըրատա, պէյկիրլէր իւրքէրէք, Տօլապ-տէրէ սինէ տօղրու սիւրաթլէ գօշմաեա պաշլամըշլար, վէ պագգալ Վասիլին տիւքքեանընա կիրմէքլէ տուրմուշլար տըր։ Արապաճը պօշըլտան, վէ միւշթէրիլէրի տէ միւխթէլիֆ եէրլէրինտէն ճէրիհատար օլմուշլար տըր։

—Պէյգօզտա Ագպաբա գարիէսինտէ պիր Իսլամ տէլիգանլըսը՝ խանէսի պագչէսինտէ կէօրտիւկիւ պիր գարթալ գուշունը վուրմագ իւզրէ պէօյիւք վալիտէսինտէն թիւֆէնկինի իսթէմիշ վէ գատըն տա՝ մէրտիվէնին պաշընտան թիւֆէնկի թօրունունա վէրիրքէն, գազաէն թիւֆէնք աթէշ ալարագ, չըգան գուրշուն պիչարէ գատընըն կէօքսիւնէ կիրմէքլէ, իքի սաաթ սօնրա միւթէէսսիրէն վէֆաթ իթմիշ տիր։

—Սելանիք-Տէրխասատէթ իլթիսագ խաթթը իւզէրինտէ, Կիւմիւլճինէ ըսթասիօնընտա չըգան ճումա կիւնիւ պիր գազա վուգու պուլմուշ տըր։ Գաթարըն պիրի եանըշ խաթթտան հարէքէթ իթտիկինտէն, տիկէր վակօնլարա չաթմըշ վէ 4 վակօն բարչալանմըշ իսէ տէ, նուֆուսճա զայեաթ օլմամըշ տըր։

—Քէրէսթէ եիւքլիւ օլարագ Սիւնէտէն լիմանըմըզա կէլէն Գօէնտի նամ Ինկիլիզ վաբօրը, Վարնա ճիվարընտա մուվասըլէթինտէ, իքինճի գապտանը տօնըն եէրինէ կէչմէք իւզրէ եօգարը չըգտըղընտա, միւմաիլէյհի եէրինտէ պուլամըշ, վէ վաբօրըն հէր թարաֆընը արաթտըղը հալտէ, վիճուտինտէն էսէր կէօրիւլմէմիշ տիր։ Շիմտի մէզքիւր վաբօր լիմանըմըզա վասըլ օլմաղլէ, քէյֆիյէթ Ինկիլիզ գօնսօլաթօսընա խապէր վէրիլմիշ, վէ գաբթանըն զայպուպէթի պիր գազա՞ մը, սուի գա՞ստ եագա ճինաեէ՞թ մի էսէրի օլտուղընը անլամագ իւզրէ, թահգըգաթա թէշէպպիւս խոլընմըշ տիր։

—Ճումա իրթէսի կիճէսի, Բանկալթըտէ Տէվլէթեան էճզախանէսինին եանընտաքի սօգագտա, սէյեար թիւթիւնճիւ Սերոփէ աղա խանէսինէ ավտէթ իտէրքէն, պիր գաչ քիշի իւզէրինէ հիւճում իտիպ, 200 ղըշլըղ թիւթիւնիւ համիլ օլան չանթասընը վէ ճէպինտէքի 10 ղշ.ը զապթ իթմիշլէր, վէ մէրգումըն ֆէրեատը իւզէրինէ, պիչարէյի գոմա իլէ սըրթընտան վուրուպ ֆիրար իյլէմիշլէր տիր։

—Քէզալիք Բանկալթըտէ Պայըր սօգագընտա Շըմէնտըֆէր գօմիւքթէօրիւ Ռաուլըն իւզէրինէ կէչէն կիճէ պիր գաչ խըրսըզ հիւճում իտէրէք, 15 ղշ.ը համիլ օլան քէսէսինի աշըրմըշլար տըր։

—Այնի կիճէ Ագպաբա սօգագընտա սարրաֆ Արշակ աղանըն խանէսինէ խըրսըզլար կիրմիշ իսէ տէ, խանէ խալգը ուեանտըգլարընտան, ֆիրար իթմիշլէր տիր։

—Իզմիրտէ վուգուլու եազարըղըմըզ Էրմէնի մահալլէսի հարիգինտէ, եանկըն չըգան էվտէ եալընըզ պիր իհթիեար գարը պուլունմագտա իմիշ։ Մէզպուրէյի պիր գաչ քիշի աէվլէրին իչինտէն գուրթարմըշլար տըր։ Իքիսի եըգըլըրարագ միւհթէրիգ օլան էպնիյէ իչինտէ, էզճիւմլէ Հէլվաճեան պիրատէրլէրին, Սարգիս օղլունուն, Ցովհաննէս աղանըն, Գաֆաֆ հաճի Դաւիթին, Եօրկանճեան Աթանասըն, Պէեազ օղլու հաճի Տիգրանըն խանէլէրի տախի պուլունմագտա իմիշ։

ՕՍՄԱՆԼԸ ՊԱՆՔԱՍԸՆԸՆ ԻԼԱՆԼԱՐԸ

1905 մարտ 1)14տէ վատէսի խիթամ պուլան 30 Ն. լը գուբօնըն վէ փետրվ. 1)14 գուրաշընտա ամօրթի օլան թահվիլաթըն՝ էօնիւմիւզտէքի մարտ 1)14 տէն իթիպարէն, Տէրխասատէթտէ Օսմանլը պանգասը իլէ Բարիզ վէ Վիէննատա Թէէտիյէ օլունաճագը՝ 100տէ 4 ֆայիզլի Օսմանլը «Գօնսօլիտասիօն» թահվիլաթը համիլլէրինէ իլան օլունուր։

Տէրխասատէթ 12)25 փետրվ. 1905

* * Եիւզտէ 4 ֆայիզլի Օսմանլը Գօնսօլիտէ թահվիլաթընըն 1899 մարտ 1)13տէ վատէսի հըլուլ իթմիշ օլան 18 Ն. գուբօնլարը պէտէլլէրի ալընմագ իւզրէ կէլէճէք րումի փետրվար 28 վէ էֆրէնճի մարտ 13է գատար թագտիմ խոլընմէտիքլէրի թագտիրտէ, հիւքիւմսիւզ գալաճագլարը՝ թահվիլաթը մէզքիւրէ համիլլէրինէ իխթար օլունուր։

Տէրխասատէթ, 14 փետր. 1905

ԳՐԵՏԻ ԼԻՕՆԷ

ՍԷՐՄԱՅԷՍԻ ԻՔԻԵԻԶԷԼԼԻ ՄԻԼԻՕՆ ՖՐՔ.

1905 Յունվար 31 Պիլանչօսու

ՄԱԹԼՈՒՊԱԹ

Սանտըգտա վէ պանգալարտա նուգուտ	137,920,726 47
Ճիզտանտա	1,080,979,006 87
Րէհին վէ թէէմինաթլա իգրազ օլունան մէպալիղ վէ Րըբօր	523,241,057 79
Հիսապաթը ճարիէ	477,374,874 85
Հիսսէ, պօնօ, թահվիլաթ վէ էսհամ	7,281,897,73
Էչհասի զայըը մէնգուլէ	37,000,000 »
Հիսապաթը միւխթէլիֆէ	11,479,212 97
ՖՐՔ.	2,275,276,776 68

ՏԻՒՑՈՒՆԱԹ

Տէբօզիթօվէշըրգ պօնօլար	774,937,742 05
Հիսապաթը ճարիէ	921,474,620 52
Գապուլ խոլընմըշ բօլիչա	99,250,700 57
Վատէլի տէբօզիթօ վէ պօնօ	42,246,991 28
Հիսապաթը միւխթէլիֆէ	87,366,722 26
Իհթիեաթ աքչէսի	100,000,000 »
Թէէտիէ խոլընմըշ սէրմայէ	250,000,000 »
ՖՐՔ.	2,275,276,776 68

Ասլընա մուքապըլըդ օլտուղը թաստիգ օլունըր
Միւտիրի ումումի
Ա. ՄԱԶԷՐԱ

ԻԽԹԱՐԸ ՄԱԽՍՈՒՍ

ՔԻՐԱԼԸՔ ԱԲԱՐԹԸՄԱՆԼԱՐ

ՇԻՇԼԻՏԷ ԹՐԱՄՎԱՅ ՃԱՏՏԷՍԻՆՏԷ

Օսման պէյ կազինօսը իթթիսալինտէ

Քիւչիւք վէ պէօյիւք հէր գըթաատա սէնէտէ 30 լիրատան 65 լիրայա գատար քիրալըգ աբարթըմանլար սու իլէ պէրապէր։

Վէ քեաֆֆէսի տախի բօրեազ վէ լօտօս թարաֆընա նազըր օլուպ, քեաֆֆէյի աբարթըմանլարըն օտալարընտա էլէքթրիք գամբանալարը մէվճուտ տըր։

Քիւչիւք չօճուգլար իչին օյնամագա մախսուս վասի պիր մէյտան պուլունուպ, պու մէյտանտա պէօյիւքլէր տախի նէվ պէ նէվ օյունլար իճրա իտէպիլիրլէր։

Իսթէնիլտիկի վագթ աբարթըմանտան տիշարըյա չըգըլըպ, պիր սըրարըշ իթտիրմէք իչին, պիլա իւճրէթ պիր տէնէ մախսուս՝ քիրաճըլարըն թահթը էմրինտէ տիր։

Քիրալամագ արզու իտէն զէվաթը քիրամ՝ Անանեան էմլաքը գալըճըըընտա միւրաճաաթ իթմէլի տիրլէր։ 35—35

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

22 փետրվար

	Ղշ.	Բ.
Թէվհիտ խոլընմըշ էսհ. ումումի	98	21
Ռումէլի շըմէնտըֆէրի ֆր.	131	75
Թահվիլաթը միւմթազէի Օսմ.	513	
Օսմ. պանգասը սէնէտաթը	604	50
Տէվլէթի Ալիէ Րէժի	367	
Օսմ. Սիկորթ. չիրքէթի Լ. Օ.	4	5
Րէժի ագսիօնու	15	25
Տէրխ. Թրամվայ գուբ.	6	80
» » թահվ ֆր.	488	
Տէրխասատէթ Ըըխթըմ	514	

Սահիպ վէ իմթիեազ վէ մէսուլը ղազէթա
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՕԼԱՅԵԱՆ